

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

અમદાવાદ ખાતેની ગુજરાતની ઉચ્ચ ન્યાયાલયમાં  
આર /પ્રથમ અપીલ નં. ૩૮૪૨ વર્ષ ૨૦૦૬

રીપોર્ટીંગ માટે માન્ય છે - હા

કૃષીકો સેલ્સ કોર્પો. - વિરુદ્ધ -  
બી.એ.એસ.એફ. ઇન્ડિયા લી.અને અન્યો

ઉપસ્થીતી : : શ્રી પી.પી. મજમુદાર (૫૨૮૪) - અપીલકર્તા ત્રીતા નં. ૧ માટે  
શ્રી એસ.પી. મજમુદાર (૩૪૫૬) - અપીલકર્તા ત્રીતા નં. ૧ માટે  
શ્રી આદીલ આર. મીર્ઝા (૨૪૮૮) - સામાવાળા નં. ૧ માટે  
સામાવાળા નં. ૩,૪,૫ પાસે થી રુલ બજી આવેલ નથી.  
સામાવાળા નં. ૨ ને રુલ બજેલ છે.

ખંડપીઠ :: માનનીય ન્યાયમૂર્તિશ્રીઓ

શ્રી એ.વાય. કોગ્જે અને શ્રી જે.એલ. ઓડેદરા

તારીખ: ૧૮/૧૨/૨૦૨૫ મૌખિક - ચુકાદો

(ન્યાયમૂર્તિશ્રી એ.વાય. કોગ્જે દ્વારા)

૧. પ્રસ્તુત અપીલ ખાસ દિવાની દાવા નં. ૧૮૦ ઓફ ૧૯૯૩ માં તા.ના ચુકાદા અને હુકમ વિરુદ્ધ દાખલ કરવામાં આવી છે, જેમાં પ્રતિવાદીઓને રૂ. ૨૭,૨૯,૫૮૫.૭૫ પૈસા તથા ૯% વ્યાજની રકમ માટે જવાબદાર ઠેરવવામાં આવ્યા હતા. કુલ પાંચ પ્રતિવાદીઓ હતા, જેમાંથી પ્રતિવાદી નં. ૫ એ હાલની અપીલ દાખલ કરી છે. હાલની અપીલ પ્રથમ અપીલ નં. ૧૮૮૩ ઓફ ૨૦૦૭ તથા પ્રથમ અપીલ નં. ૪૦૭૫ ઓફ ૨૦૦૬ ના સમૂહની અપીલોમાંનો એક ભાગ છે. જ્યારે મામલો બોલાવવામાં આવ્યો ત્યારે અન્ય અપીલકર્તાઓ/મૂળ પ્રતિવાદીઓ તરફથી વિદ્વાન

વકીલો હાજર નહોતા. તેમ છતાં, હાલના અપીલકર્તા , એટલે કે મૂળ પ્રતિવાદી નં. ૫ તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલે અપીલને અલગથી હાથ ધરવા વિનંતી કરી હતી અને રજૂઆત કરી હતી કે હાલના અપીલકર્તા નો કેસ પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૪ ના કેસોથી સંપૂર્ણપણે ભિન્ન હતો.

૨. અપીલકર્તા સરકારની નીતિ હેઠળ કીટનાશકોના વિતરણ બાબતે વાદી કંપનીનો એજન્ટ હતો, જેમાં સહાય (સબસિડી) આપવાની બાબતનો પણ સમાવેશ થતો હતો.

૩. મૂળ વાદી, જે હાલના સામાવાળા છે, તેમની તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે અદાલત હાલની અપીલનો નિકાલ તેના પોતાના ગુણદોષના આધારે કરે, કારણ કે અન્ય પ્રતિવાદીઓની હકીકતો તથા તેમની ભૂમિકા હાલના અપીલકર્તા થી ઘણી ભિન્ન છે. તેમણે વધુમાં એવી પણ પ્રાર્થના કરી હતી કે હાલની અપીલના નિકાલની કોઈ અસર બાકી રહેલી પ્રથમ અપીલો પર ન થવી જોઈએ.

૪. અદાલતે એવું નિષ્કર્ષ નોંધ્યું કે હાલના અપીલકર્તા નો કેસ માત્ર એટલી હદ સુધી હતો કે તેને મૂળ વાદીના એજન્ટ તરીકેની તેની ક્ષમતા હેઠળ કાર્યવાહીનો પક્ષકાર બનાવવામાં આવ્યો હતો. તેથી, અપીલને સ્વતંત્ર રીતે હાથ ધરવામાં આવે છે અને આ અપીલમાં લેવાયેલ નિર્ણય અન્ય પ્રતિવાદીઓની બાકી રહેલી પ્રથમ અપીલો પર કોઈ અસર કરશે નહીં.

૫. અપીલકર્તા તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે પડકારવામાં આવેલ સમગ્ર ચુકાદા અને હુકમમાં અપીલકર્તા ની જવાબદારી અંગે કોઈ ચર્ચા અથવા નિષ્કર્ષ આપવામાં આવેલ નથી. તેમ છતાં, હુકમના અમલકારી ભાગમાં એક પંક્તિનો ઉલ્લેખ કરીને અપીલકર્તા ને સંયુક્ત તથા પૃથક રીતે જવાબદાર ઠેરવવામાં આવ્યો છે, જેના કારણે અપીલકર્તા ને હાલની અપીલ દાખલ કરવાની ફરજ પડી છે.

૬. અપીલકર્તા તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલે શરૂઆતમાં અમને વાદપત્ર તરફ દોર્યા અને રજૂઆત કરી કે અપીલકર્તા સામાવાળા-વાદી કંપનીના એજન્ટ તરીકે કાર્ય કરતો હતો તે હકીકત સિવાય, અપીલકર્તા વિરુદ્ધ વાદપત્રમાં કોઈ અન્ય આક્ષેપો કરવામાં આવ્યા નથી, જે તે

રકમ માટેના દાવાને યોગ્ય ઠરાવે, જેના માટે આ દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો છે.

૭. ત્યારબાદ અપીલકર્તા તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલે આ અદાલતને વાદી પક્ષના સાક્ષીઓના પુરાવાઓ તરફ દોર્યા અને રજૂઆત કરી હતી કે વાદી પક્ષ તરફથી શપથ ઉપર આપવામાં આવેલી જુબાનીમાં પણ તપાસવામાં આવેલા બે સાક્ષીઓએ હાલના અપીલકર્તાની વ્યવહાર બાબતે કોઈ ભૂમિકા દર્શાવી નથી કે તેના પર કોઈ જવાબદારી આરોપિત કરી નથી, સિવાય કે તે વાદી કંપની તરફથી સંપર્ક એજન્ટ તથા જથ્થાભંડારક તરીકે કાર્ય કરતો હતો.

૮. વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે જો વાદી પક્ષનો આ અભિગમ સ્વીકારવામાં આવે કે અપીલકર્તા વાદી કંપનીનો એજન્ટ હતો, તો પણ ભારતીય કરાર કાયદા ની કલમ ૨૩૦ મુજબ, અપીલકર્તા કંપની માત્ર એજન્ટ હોવાને કારણે આ વ્યવહાર સંબંધિત જવાબદારી તેના ઉપર નિશ્ચિત કરી શકાય નહીં.

૯. આ સંદર્ભમાં, વિદ્વાન વકીલે એક ઇન્નોવેટર્સ પ્રા. લી. – વિરુદ્ધ – હેવલેટ પેકહાર્ડ ઇન્ડીયા સેલ્સ પ્રા. લી. અને બીજાના મામલામાં દીલ્હી ઉચ્ચ ન્યાયાલયના નિર્ણય તરફ અમારું ધ્યાન દોર્યું હતું અને ખાસ કરીને ઉપરોક્ત ચુકાદાના ફક્ત નં. ૬ માં કરવામાં આવેલા અવલોકન તરફ ધ્યાન દોર્યું હતું, જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે મુખ્ય પક્ષકારના એજન્ટ સામે માત્ર મર્યાદિત પરિસ્થિતિઓમાં જ મુખ્ય પક્ષકારની જવાબદારી બાબતે દાવો લાવી શકાય અથવા તેને તે જવાબદારીથી બંધાયેલ માનવામાં આવી શકે. હાલના કેસની હકીકતોમાં, વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રતિવાદી નં. ૧ ના હિસાબ સંબંધિત વાદી કંપની દ્વારા જાળવવામાં આવેલ હિસાબના હેવાલ સિવાય, અપીલકર્તાને વ્યવહાર સાથે જોડતો કોઈ અન્ય દસ્તાવેજ દફતર પર મૂકવામાં આવ્યો નથી. વિદ્વાન વકીલે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે સમગ્ર દફતરમાં સામાવાળા-વાદીએ વાદી અને પ્રતિવાદી નં. ૫ વચ્ચેનો કોઈ સંબંધ અથવા પ્રતિવાદી નં. ૧ થી જ અને પ્રતિવાદી નં. ૫ વચ્ચેનો પરસ્પર સંબંધ સ્થાપિત કરતો કોઈ દસ્તાવેજ રજૂ કર્યો નથી અને આથી, અપીલકર્તા વિરુદ્ધ કોઈ દાવો સ્થાપિત કરવામાં વાદી પક્ષ સંપૂર્ણપણે નિષ્ફળ ગયું છે.

૧૦. તેના વિરોધમાં, વાદી પક્ષ તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલે દલીલ કરી હતી કે અપીલકર્તા તથા અન્ય પ્રતિવાદીઓએ મીલીભગત થી કાર્ય કર્યું હતું અને સમગ્ર વ્યવહાર એવો હતો જાણે ગઠબંધન દ્વારા વાદી કંપનીના હિત વિરુદ્ધ કાર્ય કરવામાં આવ્યું હોય. ત્યારબાદ વિદ્વાન વકીલે પ્રતિવાદી નં. ૧ તરફથી દાખલ કરાયેલા લેખિત જવાબ તરફ અમારું ધ્યાન દોર્યું અને રજૂઆત કરી હતી કે આંક નં. ૧૮ પર દાખલ કરાયેલા પ્રતિવાદી નં. ૧ ના લેખિત જવાબના આધારે અપીલકર્તાનો સંબંધ દફતર પરથી બહાર આવે છે. તેમણે ખાસ કરીને લેખિત જવાબમાં કરવામાં આવેલા આ નિવેદન તરફ ધ્યાન દોર્યું હતું કે પ્રતિવાદી નં. ૫ સરકાર દ્વારા મંજૂર કરાયેલા દરે કીટનાશકોના વિતરણ માટે વિતરક હતો. લેખિત જવાબ મુજબ, પ્રતિવાદી નં. ૧ મારફતે ખેડૂતોને પૂરું પાડવામાં આવેલ જથ્થો પ્રતિવાદી નં. ૫ ના ગોડાઉનમાં રાખવામાં આવતો હતો અને પ્રતિવાદી નં. ૧ સોસાયટીના સભ્યો એવા ખેડૂતોને અંતિમ વિતરણ અપીલકર્તાના જથ્થા ચાર્જમાંથી કરવામાં આવ્યું હતું.

૧૧. ત્યારબાદ વિદ્વાન વકીલે પ્રતિવાદી દ્વારા પોતે દાખલ કરાયેલા લેખિત જવાબ તરફ આ અદાલતનું ધ્યાન દોર્યું અને ખાસ કરીને ફકરા નં. ૧૪ માં કરવામાં આવેલા નિવેદન તરફ ધ્યાન દોરી રજૂઆત કરી હતી કે આપું નિવેદન અન્ય પ્રતિવાદીઓ સાથે મીલીભગત થી કાર્ય કર્યાની તેની તરફથી કબૂલાત સમાન ગણાશે.

૧૨. પુનઃજવાબમાં, અપીલકર્તા તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલે Union of India vs. Vasavi Cooperative Housing Society Limited and Others મામલામાં આ અદાલતના નિર્ણય પર આધાર મૂક્યો હતો અને રજૂઆત કરી હતી કે પ્રતિવાદી નં. ૫ વિરુદ્ધ દફતર પર કોઈ સ્વતંત્ર પુરાવો ઉપલબ્ધ ન હોય ત્યારે વાદી પક્ષનો કેસ તેના પોતાના પુરાવા પર જ ટકવો જોઈએ, લેખિત જવાબમાં કરાયેલા નિવેદનો અથવા અન્ય પક્ષની નબળાઈ પર નહીં. નીચલી અદાલતે પ્રતિવાદીને પણ સંયુક્ત તથા પૃથક રીતે જવાબદાર ઠેરવીને ભૂલ કરી છે.

૧૩. પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા બાદ અને દફતર પરના દસ્તાવેજોનું અવલોકન કર્યા બાદ જણાય છે કે દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો જેમાં વાદપત્રમાં ખાસ કરીને

વ્યવહાર સંબંધિત એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે તા. ૨૭.૦૯.૧૯૮૯ થી તા. ૧૮.૦૧.૧૯૯૦ દરમિયાન વાદીએ કુલ રૂ. ૫૧,૫૫,૩૭૪.૭૪ પૈસા કિંમતના ૩૪,૦૦૦ લિટર “ડરમેટ” પહોંચાડ્યા હતા, જે પ્રતિવાદીને આપવામાં આવ્યા હતા, જેમાંથી પ્રાપ્ત થયેલ માલ સામે પ્રતિવાદીએ રૂ. ૩૨,૭૩,૩૪૫/- ની જમા આપી હતી અને તેથી રૂ. ૧૯,૧૮,૪૯૪.૨૪ પૈસાની રકમ બાકી રહી હતી, જેના માટે આ દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો છે.

૧૪. વાદપત્રના અવલોકનથી એવું દર્શાય છે કે હાલના અપીલકર્તા વિરુદ્ધ કરવામાં આવેલ એકમાત્ર આક્ષેપ એટલો જ છે કે પ્રતિવાદી નં. ૧ એ પ્રતિવાદી નં. ૨ થી ૫ સાથે મીલીભગત કરીને ખોટા અને બનાવટી દસ્તાવેજો તૈયાર કર્યા હતા અને તે સંબંધમાં ફોજદારી ફરીયાદ પણ દાખલ કરવામાં આવી હતી.

આ સંદર્ભમાં, વિદ્વાન વકીલે એક ઇમ્પોવેટર્સ પ્રા. લી. – વિ. – હેવલેટ પેકહાર્ડ ઇન્ડીયા સેલ્સ પ્રા. લી. અને અન્યોના મામલામાં દીલ્હી ઉચ્ચ ન્યાયાલયના નિર્ણય તરફ અમારું ધ્યાન દોર્યું હતું અને ખાસ કરીને ઉપરોક્ત ચુકાદાના ફક્ત નં. ૬ માં કરવામાં આવેલા અવલોકન તરફ ધ્યાન દોર્યું હતું, જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે મુખ્ય પક્ષકારના એજન્ટ સામે માત્ર મર્યાદિત પરિસ્થિતિઓમાં જ મુખ્ય પક્ષકારની જવાબદારી બાબતે દાવો લાવી શકાય અથવા તેને તે જવાબદારીથી બંધાયેલ માનવામાં આવી શકે. હાલના કેસની હકીકતોમાં, વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રતિવાદી નં. ૧ ના હિસાબ સંબંધિત વાદી કંપની દ્વારા જાળવવામાં આવેલ હિસાબના હેવાલ સિવાય, અપીલકર્તાને વ્યવહાર સાથે જોડતો કોઈ અન્ય દસ્તાવેજ દફતર પર મૂકવામાં આવ્યો નથી. વિદ્વાન વકીલે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે સમગ્ર દફતરમાં સામાવાળા-વાદીએ વાદી અને પ્રતિવાદી નં. ૫ વચ્ચેનો કોઈ સંબંધ અથવા પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૪ અને પ્રતિવાદી નં. ૫ વચ્ચેનો પરસ્પર સંબંધ સ્થાપિત કરતો કોઈ દસ્તાવેજ રજૂ કર્યો નથી અને આથી, અપીલકર્તા વિરુદ્ધ કોઈ દાવો સ્થાપિત કરવામાં વાદી પક્ષ સંપૂર્ણપણે નિષ્ફળ ગયું છે.

૧૦. તેના વિરોધમાં, વાદી પક્ષ તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલે દલીલ કરી હતી કે અપીલકર્તા તથા અન્ય પ્રતિવાદીઓએ મીલીભગત થી કાર્ય કર્યું હતું અને સમગ્ર વ્યવહાર એવો

હતો જાણે ગઠબંધન દ્વારા વાદી કંપનીના હિત વિરુદ્ધ કાર્ય કરવામાં આવ્યું હોય. ત્યારબાદ વિદ્વાન વકીલે પ્રતિવાદી નં. ૧ તરફથી દાખલ કરાયેલા લેખિત જવાબ તરફ અમારું ધ્યાન દોર્યું અને રજૂઆત કરી હતી કે આંક નં. ૧૮ પર દાખલ કરાયેલા પ્રતિવાદી નં. ૧ ના લેખિત જવાબના આધારે અપીલકર્તાનો સંબંધ દફતર પરથી બહાર આવે છે. તેમણે ખાસ કરીને લેખિત જવાબમાં કરવામાં આવેલા આ નિવેદન તરફ ધ્યાન દોર્યું હતું કે પ્રતિવાદી નં. ૫ સરકાર દ્વારા મંજૂર કરાયેલા દરે કીટનાશકોના વિતરણ માટે વિતરક હતો. લેખિત જવાબ મુજબ, પ્રતિવાદી નં. ૧ મારફતે ખેડૂતોને પૂરું પાડવામાં આવેલ જથ્થો પ્રતિવાદી નં. ૫ ના ગોડાઉનમાં રાખવામાં આવતો હતો અને પ્રતિવાદી નં. ૧ સોસાયટીના સભ્યો એવા ખેડૂતોને અંતિમ વિતરણ અપીલકર્તાના જથ્થા ચાર્જમાંથી કરવામાં આવ્યું હતું.

**૧૧.** ત્યારબાદ વિદ્વાન વકીલે પ્રતિવાદી દ્વારા પોતે દાખલ કરાયેલા લેખિત જવાબ તરફ આ અદાલતનું ધ્યાન દોર્યું અને ખાસ કરીને ફકરા નં. ૧૪ માં કરવામાં આવેલા નિવેદન તરફ ધ્યાન દોરી રજૂઆત કરી હતી કે આપું નિવેદન અન્ય પ્રતિવાદીઓ સાથે મીલીભગત થી કાર્ય કર્યાની તેની તરફથી કબૂલાત સમાન ગણાશે.

**૧૨.** પુનઃજવાબમાં, અપીલકર્તા તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલે ભારતીય સંઘ – વિરુદ્ધ – વસાવી સહકારી આવાસ મંડળી લીમિટેડ અને અન્યોના મામલામાં આ અદાલતના નિર્ણય પર આધાર મૂક્યો હતો અને રજૂઆત કરી હતી કે પ્રતિવાદી નં. ૫ વિરુદ્ધ દફતર પર કોઈ સ્વતંત્ર પુરાવો ઉપલબ્ધ ન હોય ત્યારે વાદી પક્ષનો કેસ તેના પોતાના પુરાવા પર જ ટકવો જોઈએ, લેખિત જવાબમાં કરાયેલા નિવેદનો અથવા અન્ય પક્ષની નબળાઈ પર નહીં. નીચલી અદાલતે પ્રતિવાદીને પણ સંયુક્ત તથા પૃથક રીતે જવાબદાર ઠેરવીને ભૂલ કરી છે.

**૧૩.** પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા બાદ અને દફતર પરના દસ્તાવેજોનું અવલોકન કર્યા બાદ જણાય છે કે દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો જેમાં વાદપત્રમાં ખાસ કરીને વ્યવહાર સંબંધિત એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે તા. ૨૭-૦૯-૧૯૮૯ થી તા. ૧૮-૦૧-૧૯૯૦ દરમિયાન વાદીએ કુલ રૂ. ૫૧,૫૫,૩૭૪.૭૪ પૈસા કિંમતના ૩૪,૦૦૦ લિટર

“ડરમેટ” પહોંચાડ્યા હતા, જે પ્રતિવાદીને આપવામાં આવ્યા હતા, જેમાંથી પ્રાપ્ત થયેલ માલ સામે પ્રતિવાદીએ રૂા. ૩૨,૭૩,૩૪૫/- ની જમા આપી હતી અને તેથી રૂા. ૧૯,૧૮,૪૯૪.૨૪ પૈસાની રકમ બાકી રહી હતી, જેના માટે આ દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો છે.

૧૪. વાદપત્રના અવલોકનથી એવું દર્શાય છે કે હાલના અપીલકર્તા વિરુદ્ધ કરવામાં આવેલ એકમાત્ર આક્ષેપ એટલો જ છે કે પ્રતિવાદી નં. ૧ એ પ્રતિવાદી નં. ૨ થી ૫ સાથે મીલીભગત કરીને ખોટા અને બનાવટી દસ્તાવેજો તૈયાર કર્યા હતા અને તે સંબંધમાં ફોજદારી ફરીયાદ પણ દાખલ કરવામાં આવી હતી.

૧૫. અપીલકર્તા – અસલ પ્રતિવાદી નં.૫ દ્વારા આંક-૧૨૯ દ્વારા તેનું લેખિત જવાબ દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં અપીલકર્તા – અસલ પ્રતિવાદી નં.૫ એ અરજીમાં કરાયેલ તમામ આક્ષેપોનો સંપૂર્ણ ઇનકાર કર્યો હતો અને ખાસ કરીને સ્ટોક અથવા માલના જથ્થા સંબંધિત દસ્તાવેજો અથવા રસીદોની બનાવટ અને ખોટી રચના અંગેના એકમાત્ર આક્ષેપનો વિશિષ્ટ જવાબ આપ્યો હતો. એવો અભિગમ લેવામાં આવ્યો હતો કે સ્ટોકની સપ્લાય અને તેની ચુકવણીનો પ્રશ્ન પ્રતિવાદી નં.૨ થી ૪ અને પ્રતિવાદી નં.૧ વચ્ચેનો હતો, જેમાં પ્રતિવાદી નં.૧ની સંમતિ હતી, જ્યારે પ્રતિવાદી નં.૫ની એકમાત્ર ભૂમિકા વાદી કંપનીના જવાબદાર અધિકારીઓ તેમજ પ્રતિવાદી નં.૧ની સૂચનાઓ મુજબ કાર્ય કરવાની હતી. પેટા-ફકરા-૧૪ માં વિશિષ્ટ અભિગમ લેવાયો હતો, જેમાં અપીલકર્તાએ જણાવ્યું હતું કે વાદી કંપની, તેના અધિકારીઓ અને પ્રતિવાદી નં.૧ વચ્ચેના મતભેદોના કારણે પ્રતિવાદી નં.૫ને બલિનો બકરો બનાવવામાં આવી રહ્યો છે. લેખિત જવાબના ફકરા-૧૪ માં પ્રતિવાદીએ નીચે મુજબ જણાવ્યું હતું :

**“૧૪) વાસ્તવિક હકીકત નીચે મુજબ છે :**

જ્યાં સુધી મારું સંબંધ છે, હું વાદીના અધિકારીઓ એટલે કે પ્રતિવાદી નં.૨ થી જના કહેવાથી કાર્ય કરતો હતો અને આથી અરજીમાં દર્શાવેલ “દાવા-વ્યવહાર” સંબંધે મેં સ્વતંત્ર રીતે કોઈ કાર્યવાહી કરી નહોતી.

મારી શ્રેષ્ઠ જાણકારી અને માન્યતા મુજબ, પ્રતિવાદી નં.૧એ જેટલો માલ મેળવ્યો હતો [જેમ અરજીમાં જણાવાયું છે], તે વિવાદિત માલ પ્રતિવાદી નં.૨, ૩ અને ૪

દ્વારા પ્રતિવાદી નં.૧ને વાસ્તવિક કિંમતના ૫૦%થી પણ ઓછી કિંમતે વેચવામાં આવ્યો હતો, કારણ કે તે સમયગાળામાં સરકારની સહાય ઘટાડવામાં આવી હતી અને માલ સરકારની સહાય વગરની કિંમતે વેચવામાં આવતો હતો, જેના કારણે વેચાયેલ માલની કિંમતોમાં તફાવત સર્જાયો હતો અને તે તફાવતનું સમાયોજન થવાનું હતું. તેમ છતાં, પ્રતિવાદી નં.૨ થી જન્મે વારંવાર ધ્યાન દોરવા છતાં કોઈ ધ્યાન આપ્યું નહોતું. તે સમયગાળામાં વાદી કંપની પ્રતિવાદી નં.૧ પાસેથી વેચાયેલ માલની કિંમતના તફાવતની રકમ માંગતી હતી અને પ્રતિવાદી નં.૨ થી જન્મે તે માંગણીની અવગણના કરી હતી.

જ્યારે તેઓને [અર્થાત્ નં.૨ થી જન્મે] જાણ થઈ કે કંપની તેમની વિરુદ્ધ કાર્યવાહી વિચારણા હેઠળ રાખી રહી છે, ત્યારે તેઓએ કંપનીમાંથી રાજીનામું આપી દીધું અને ત્યારબાદ વાદી કંપનીએ મારી સામે ખામી શોધવાની શરૂઆત કરી કે હું તેમના લાયઝન અધિકારી તરીકે પ્રતિવાદી નં.૨ થી જન્મે કેમ રોકી શક્યો નહોતો.

હું જ તે વ્યક્તિ હતો જેણે મુંબઈ ખાતેના તેમના વ્યવસ્થાપનના કચેરીને જાણ કરી હતી કે પ્રતિવાદી નં.૧ પાસેથી બાકી રહેલ રકમ પ્રતિવાદી નં.૨ થી જની ભૂલનું પરિણામ હતી. તેમ છતાં, વાદી કંપનીએ શરૂઆતમાં તેના અધિકારીઓ એટલે કે પ્રતિવાદી નં.૨ થી જ વિરુદ્ધ કોઈ કાર્યવાહી કરી નહોતી અને તેઓ કંપનીમાંથી રાજીનામું આપી જવાબદારીમાંથી બચી ગયા પછી જ કાર્યવાહી કરી હતી.

ત્યારબાદ વાદી કંપનીએ મને બલિનો બકરો બનાવ્યો અને મારી રૂપિયા એક લાખની બેંક ગેરંટીનો ગેરઉપયોગ કર્યો. તેથી મેં વાદી વિરુદ્ધ ભરૂચ કોર્ટમાં દાખલ કરવામાં આવેલ ખાસ દીવાની દાવો નં.૨૯૬/૯૨ દાખલ કર્યો હતો, જેનો અહીં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.”

૧૬. તે જ રીતે, પ્રતિવાદી નં.૧ દ્વારા પણ લેખિત જવાબ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં અપીલકર્તા – અસલ પ્રતિવાદી નં.૫ સંબંધે તેને વિતરક તરીકે ઓળખાવવામાં આવ્યો હતો અને આ ચોક્કસ વ્યવહારમાં પ્રતિવાદી નં.૫ની વિતરક તરીકેની ભૂમિકા, પ્રતિવાદી મુજબ, નીચે મુજબ હતી :

“પ્રતિવાદી નં.૧ પાસે કોઈ પણ સમયગાળામાં આવી નાણાકીય સ્થિતિ નહોતી અને હાલમાં પણ નથી. શ્રી જે.ડી. સલુજા (પ્રતિવાદી નં.૩), કંપનીના ભરૂચ સ્થિત પ્રાદેશિક વ્યવસ્થાપક તથા મેસર્સ કૃષિકો સેલ્સ કોર્પોરેશનના ભાગીદાર શ્રી

બંસીલાલ હક્કર, જે કંપનીના વિતરક હતા... પ્રતિવાદી સંસ્થા... કે વાદીના જંતુનાશકના ત્રીસથી બત્રીસ હજાર લિટર સરકારી મંજૂર કિંમતે વેચવાના હતા.

ઉપરોક્ત જથ્થામાંથી પ્રતિવાદી નં.૧ – સહકારી સંસ્થાએ વેચેલા જંતુનાશક પર મળવાની સહાય સમાયોજિત માનવાની હતી.

ઉપરોક્ત ૩૦ થી ૩૨ હજાર લિટર જંતુનાશકનો સ્ટોક વિતરક – પ્રતિવાદી નં.૫ના ભોલાવ, તાલુકા અને જિલ્લા ભરૂચ સ્થિત ગોડાઉનમાં રાખવાનો હતો.

પ્રતિવાદી નં.૧ જરૂરિયાત મુજબ તે સ્ટોકમાંથી માલ ઉપાડશે અને હિસાબ સ્ટોક ઉપાડ મુજબ ગણવામાં આવશે.

૧૫/૦૨/૧૯૯૦ થી ૧૦/૦૩/૧૯૯૦ દરમિયાન, ઉપરોક્ત ૩૦ થી ૩૨ હજાર લિટર જંતુનાશકના સ્ટોકમાંથી પ્રતિવાદી નં.૧ – સહકારીએ રૂપિયા ૧૨,૫૬,૧૨૭/- કિંમતના ૫૨૫૮ લિટર સ્ટોકનો ઓર્ડર આપ્યો હતો.

પરંતુ, તેમાંથી રૂપિયા ૭,૪૯,૩૩૫.૦૦ કિંમતના ૩૦૮૪ લિટર સ્ટોક પરત કરવામાં આવ્યા હતા, જેના માટે વાદીએ તારીખ ૦૯/૦૭/૧૯૯૦ના કેડિટ નોટ નં. (અસ્પષ્ટ) પ્રતિવાદી નં.૧ના હિતમાં કાઢ્યો હતો, જે ૧૭/૦૭/૧૯૯૦ના રોજ આપવામાં આવ્યો હતો.

પ્રતિવાદી નં.૧એ રૂપિયા ૫,૦૬,૮૯૨.૦૦ કિંમતનો સ્ટોક ઉપાડ્યો હતો, જેના માટે તેણે રૂપિયા ૪,૭૫,૦૦૦/- ચૂકવ્યા હતા.

સરકારે સહાય બંધ કરી દીધી હોવાથી સહાયની રકમ એટલે કે રૂપિયા ૩૦,૨૯૨.૨૨ રાજકોષમાંથી પ્રાપ્ત થઈ નહોતી.

આથી, પ્રતિવાદી નં.૧ સહકારીના હિસાબી દફતરમાં રૂપિયા ૩૧,૮૯૨/- બાકી રહ્યા હતા."

૧૭. અરજી તથા લેખિત જવાબોમાં કરાયેલ તકરારોના આધારે, વિજ્ઞાન પરિષ્ઠ મુખ્ય ન્યાયાધીશ, વલસાડે આંક-૬૮ દ્વારા મુદ્દાઓ ઘડ્યા હતા. કુલ સાત (૭) મુદ્દાઓ ઘડવામાં આવ્યા હતા, જેમાં હાલના અપીલકર્તા – અસલ પ્રતિવાદી નં.૫ માટે સંબંધિત મુદ્દો નં.૩ હતો, જેમાં વાદીને સાબિત કરવાનું હતું કે પ્રતિવાદી નં.૧એ ચુકવણી ટાળવા માટે પ્રતિવાદી નં.૨ થી ૫ સાથે મિલીભગત કરીને ખોટા અને બનાવટી દસ્તાવેજો તૈયાર કર્યા હતા.

૧૮. જો આ મુદ્દાને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે, તો વાદી તરફથી પુરાવો વાદી કંપનીના સાક્ષીઓના નિવેદનોના સ્વરૂપમાં છે. સાક્ષી ચ. માધવ રાવના પુરાવામાં પ્રતિવાદી નં.૧ને કરવામાં

આવેલ સપ્લાય સંબંધિત વાદી કંપની દ્વારા જાળવવામાં આવેલ હિસાબનો ઉલ્લેખ છે અને ખાસ કરીને આંક-૧૯૧, જે પ્રતિવાદી નં.૧ને આપવામાં આવેલ નોટિસ છે, તથા આંક-૧૯૨, જે હિસાબી નિવેદન છે, તેનો ઉલ્લેખ કર્યો છે. આ નિવેદનમાં ચલણ તારીખ, ચલણ ખાતું, બાકી તારીખ તથા ચુકવણીની પ્રાપ્તિ જેવી વિગતો સમાવિષ્ટ છે. અદાલતે આ નિવેદનનું અવલોકન કરતાં નોંધ્યું છે કે તેમાં પ્રતિવાદી નં.૫ની કોઈ ભૂમિકાનો ઉલ્લેખ નથી તથા દફતર પર રહેલ આ નિવેદનમાં તેની કોઈ જવાબદારી દર્શાવવામાં આવી નથી.

૧૯. નિઃસંદેહ, વાદી તેમજ સહ-પ્રતિવાદીઓ દ્વારા લેવાયેલા અભિગમ પરથી પણ પ્રતિવાદી નં.૫ની ભૂમિકા એજન્ટની હોવાનું સ્પષ્ટ થાય છે. ભારતીય કરાર કાયદો, ૧૮૭૨ની કલમ ૨૩૦ મુખ્ય પક્ષની તરફથી એજન્ટ વિરુદ્ધ કરાર અમલમાં મૂકવા અંગે જોગવાઈ કરે છે. આ કલમ મુજબ, જો વિરુદ્ધમાં કોઈ કરાર ન હોય, તો એજન્ટ પોતાના મુખ્ય પક્ષની તરફથી કરાયેલ કરારને વ્યક્તિગત રીતે અમલમાં મૂકી શકતો નથી તથા તેનાથી વ્યક્તિગત રીતે બંધાયેલો પણ ગણાતો નથી.

અદાલતે નોંધ્યું છે કે દફતર પર એવો કોઈ દસ્તાવેજ વાદીએ રજૂ કર્યો નથી જે વાદી અને પ્રતિવાદી નં.૫ વચ્ચે અથવા પ્રતિવાદી નં.૫ અને સહ-પ્રતિવાદીઓ વચ્ચે એજન્ટી કરાર હોવાનું દર્શાવે. આથી, વાદી તથા સહ-પ્રતિવાદીઓના પુરાવાથી અપીલકર્તા – પ્રતિવાદી નં.૫ ને એજન્ટ તરીકે ગણવામાં આવે તો પણ તેની ઉપર જવાબદારી સ્થાનાંતરિત થતી નથી, કારણ કે તેણે સ્વીકાર્ય રીતે વાદીની તરફથી એજન્ટ તરીકે કાર્ય કર્યું હતું અને વાદી તથા સહ-પ્રતિવાદીઓ વચ્ચે થયેલ કરાર તેની સામે અમલમાં મૂકી શકાય તેમ નથી.

આ સંદર્ભમાં અદાલતે એસ ઇન્નોવેટર્સ પ્રા.લી. સંબંધિત દિલ્લી ઉચ્ચ ન્યાયાલયના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કર્યો છે, જેમાં પ્રેમ નાથ મોટર્સ લીમિટેડ – વિ. – અનુરાગ મિતલમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય ઉપર આધાર રાખીને ભારતીય કરાર કાયદો, ૧૮૭૨ની કલમ ૨૩૦ને અમલમાં મૂકી એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે એજન્ટ પોતાના મુખ્ય પક્ષની તરફથી કરાયેલ કરાર બાબતે વ્યક્તિગત રીતે કાર્યવાહીનો વિષય બની શકતો નથી અને તેનો વિરુદ્ધ કોઈ અનુમાન ઉભું

થતું નથી, કારણ કે મુખ્ય પક્ષનું નામ વાદીને જાણીતા હતું.

હાલના કેસમાં હકીકતો એક પગલું આગળ જાય છે કારણ કે કરાર સીધો વાદી અને સહ-પ્રતિવાદીઓ વચ્ચે થયો હતો અને પ્રતિવાદી નં.૫ સાથે સ્વતંત્ર કરાર દફતર પર જોવા મળતો નથી. વધુમાં, જ્યારે વાદી મુખ્ય પક્ષની સ્થિતિથી અવગત હતો અને તેણે મુખ્ય પક્ષ વિરુદ્ધ જ દાવો દાખલ કર્યો હતો, ત્યારે હાલના અપીલકર્તા – પ્રતિવાદી નં.૫ ઉપર જવાબદારી સ્થાનાંતરિત થતી નથી.

**૨૦.** તે જ રીતે, બોમ્બે ઉચ્ચ ન્યાયાલય ની નાગપુર ખંડપીઠે *મેસર્સ કસાટ એન્ડ સન્સ, નાગપુર તથા અન્ય વિરુદ્ધ શ્રીમતી કમલાબાઈ દેવીદત્ત જેજાની તથા અન્ય* મામલામાં, *દ્વિતીય અપીલ નં. ૩૬૧ સન ૧૯૯૯* માં તા. ૧૨.૦૬.૨૦૧૩ ના રોજ આપવામાં આવેલ નિર્ણયમાં ફરી એકવાર ભારતીય કરાર અધિનિયમ, ૧૮૭૨ ની કલમ ૨૩૦ નો ઉલ્લેખ કરીને ઠરાવ્યું હતું કે, જ્યાં સુધી આ બાબતે સ્પષ્ટ કરાર અથવા સમજૂતી ન હોય ત્યાં સુધી પ્રતિનિધિ ઉપર વ્યક્તિગત જવાબદારી લાદી શકાય નહીં.

**૨૧.** સમગ્ર કાર્યવાહીમાં વાદી એવો કોઈ લેખિત દસ્તાવેજ દફતર પર લાવવામાં નિષ્ફળ ગયો છે કે જે અપીલકર્તા અને મૂળ વાદી અથવા સહ-પ્રતિવાદીઓ વચ્ચે કરાર હોવાનું દર્શાવે; આથી, ભારતીય કરાર અધિનિયમ, ૧૮૭૨ ની કલમ ૨૩૦ પૂર્ણ અસર સાથે લાગુ પડશે.

**૨૨.** વધુમાં, અદાલતે આંક-૧૯૧ નું અવલોકન કર્યું, જે હિસાબનું વિવરણ છે, જેમાં અપીલકર્તા – પ્રતિવાદી નં.૫ સંબંધિત કોઈ નાણાકીય વ્યવહાર દફતર પર આવેલો હોવાનું દેખાતું નથી. આ અદાલતના મત મુજબ, પ્રતિવાદી નં.૫ ને સંયુક્ત તથા પૃથક રીતે જવાબદાર ઠેરવવામાં વિચારણા અદાલતે ભૂલ કરી છે.

**૨૩.** કોઈ સહ-પ્રતિવાદીને સંયુક્ત તથા પૃથક રીતે જવાબદાર ઠેરવી શકાય નહીં, જ્યાં સુધી એવા તથ્યો સ્થાપિત ન થાય કે જેના આધારે તમામ પ્રતિવાદીઓ અથવા કેટલાક પ્રતિવાદીઓને સંયુક્ત તથા પૃથક રીતે જવાબદાર ઠેરવી શકાય. આ સંદર્ભમાં, વર્તમાન અપીલકર્તાને અન્ય સહ-પ્રતિવાદીઓ સાથે સંયુક્ત તથા પૃથક રીતે જવાબદાર ઠેરવી શકાય કે

નહીં તે વિચારવા માટે “સંયુક્ત તથા પૃથક જવાબદારી” ની સંકલ્પનાનો ઉલ્લેખ કરવો આવશ્યક બને છે.

આ શબ્દસમૂહને કે.જે. અચ્યાર ન્યાયિક શબ્દકોશ (૧૫મી આવૃત્તિ, ૨૦૧૧) (એમ.કે. પીઠીસરિયા તથા મુકેશ કુમાર પીઠીસરિયા દ્વારા સુધારિત), ભાગ-૧, લેક્સિસનેક્સિસ બટરવર્થ વધવા, નાગપુર દ્વારા પ્રકાશિત, પાનું ૮૭૫ પર નીચે મુજબ વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો છે:

**“સંયુક્ત તથા પૃથક જવાબદારી.**— જ્યારે બે અથવા વધુ સભ્યો પોતાને સંયુક્ત તથા પૃથક રીતે બંધાયેલ જાહેર કરે છે, ત્યારે તેનો અર્થ એ થાય છે કે બોન્ડની શરતોનું પાલન ન થાય તો તેઓ બધા સામે સંયુક્ત કાર્યવાહી તેમજ દરેક સામે પૃથક કાર્યવાહી માટે જવાબદાર બને છે. અને જે પક્ષ તરફ તેઓ આ રીતે સંયુક્ત તથા પૃથક રીતે બંધાયેલા હોય તેને સંયુક્ત તથા પૃથક લેણદાર કહેવામાં આવે છે.”

તે જ રીતે, આ શબ્દસમૂહને પી. રમણાથ અચ્યારનું અદ્યતન કાનૂની શબ્દસંગ્રહ (૬ઠ્ઠી આવૃત્તિ, ૨૦૧૯), ભાગ-૩, લેક્સિસનેક્સિસ દ્વારા પ્રકાશિત, પાનું ૨૯૭૩ પર નીચે મુજબ વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો છે:

**“સંયુક્ત તથા પૃથક જવાબદારી.**— એવી જવાબદારી કે જેમાં લેણદાર પોતાના વિકલ્પ મુજબ જવાબદાર પક્ષોમાંથી કોઈ એક સામે પૃથક રીતે અથવા તમામ સામે એકસાથે દાવો કરી શકે.

એકથી વધુ જામીનદારો ધરાવતી બાંહેધરીના સંદર્ભમાં, એવી જવાબદારી કે જેમાં એક સંયુક્ત ફરજ તથા જેટલા સંયુક્ત તથા પૃથક વચનદાતાઓ હોય એટલી પૃથક ફરજો ઉત્પન્ન થાય છે. સહ-વચનદાતાઓ સંચિત રીતે જવાબદાર નથી, તેથી એક દ્વારા કરવામાં આવેલ પાલનથી બધાની જવાબદારી સમાપ્ત થાય છે.

જ્યાં વાદીને બે અથવા વધુ વ્યક્તિઓમાંથી કોઈ એક સામે દાવો કરવાનો અધિકાર અથવા વિકલ્પ હોય અને દરેક દોષકર્તા નુકસાન માટે વ્યક્તિગત રીતે જવાબદાર હોય, ત્યાં આવી જવાબદારી અસ્તિત્વમાં આવે છે. વાદી હુકમનામાની તૃતી માટે દોષકર્તા તથા અન્ય પ્રતિવાદીઓ પાસેથી વસૂલાત કરી શકે છે.

“સંયુક્ત તથા પૃથક જવાબદારી” ત્યારે ઉત્પન્ન થાય છે જ્યારે બે અથવા વધુ વ્યક્તિઓ એક જ દસ્તાવેજમાં સંયુક્ત રીતે એક જ કાર્ય કરવાની પ્રતિજ્ઞા કરે છે

તથા પૃથક રીતે પણ તે જ કાર્ય કરવાની પ્રતિજ્ઞા કરે છે. તેઓ એક ફરજ તથા જેટલા સંયુક્ત તથા પૃથક વચનદાતાઓ હોય એટલી પૃથક ફરજો ઉત્પન્ન કરે છે.”

૨૪. આ શબ્દસમૂહને ભારતીય કરાર અધિનિયમ, ૧૮૭૨ ની કલમ ૪૩ હેઠળ કાયદાકીય માન્યતા પણ આપવામાં આવી છે, જે નીચે મુજબ છે:

**“૪૩. સંયુક્ત વચનદાતાઓમાંથી કોઈ એકને પાલન કરવા મજબૂર કરી શકાય.—**

જ્યારે બે અથવા વધુ વ્યક્તિઓ સંયુક્ત વચન આપે છે, ત્યારે વચનગ્રાહી, વિપરીત સ્પષ્ટ કરારના અભાવે, તેઓમાંથી કોઈ એક અથવા વધુ સંયુક્ત વચનદાતાઓને સમગ્ર વચનનું પાલન કરવા મજબૂર કરી શકે છે.

**દરેક વચનદાતા યોગદાન માગી શકે.—**

બે અથવા વધુ સંયુક્ત વચનદાતાઓમાંથી દરેક અન્ય દરેક સંયુક્ત વચનદાતાને પોતાની સાથે સમાન યોગદાન આપવા મજબૂર કરી શકે છે, જો કરારમાં વિપરીત આશય દેખાતો ન હોય.

**યોગદાનમાં નિષ્ફળતા થવાથી નુકસાનનું વહન.—**

જો બે અથવા વધુ સંયુક્ત વચનદાતાઓમાંથી કોઈ એક આવા યોગદાનમાં નિષ્ફળ જાય, તો બાકીના સંયુક્ત વચનદાતાઓએ તેનાથી થયેલ નુકસાન સમાન હિસ્સામાં વહન કરવાનું રહેશે.

**સ્પષ્ટીકરણ.—** આ કલમમાં એવું કંઈ નથી જે જામીનદારને તેના મુખ્ય પક્ષકાર પાસેથી, મુખ્ય પક્ષકાર વતી કરવામાં આવેલી ચુકવણીની વસૂલાત કરતાં અટકાવે, અથવા મુખ્ય પક્ષકારને જામીનદાર પાસેથી મુખ્ય પક્ષકાર દ્વારા કરવામાં આવેલી ચુકવણીના આધારે કંઈ વસૂલવાનો અધિકાર આપે.”

ઉપરોક્ત વ્યાખ્યાઓ તથા ભારતીય કરાર અધિનિયમ, ૧૮૭૨ ની કલમ ૪૩ ના અવલોકનથી સ્પષ્ટ થાય છે કે “સંયુક્ત તથા પૃથક જવાબદારી” ના અસ્તિત્વ માટે સંયુક્ત વચન અથવા પ્રતિબદ્ધતા હોવી આવશ્યક છે, જેમાં દરેક વચનદાતા પોતાને સહ-વચનદાતાઓ સાથે સંયુક્ત રીતે તેમજ પોતાની વ્યક્તિગત ક્ષમતામાં પૃથક રીતે ફરજના પાલન માટે બંધાયેલ કરે.

વર્તમાન કેસના તથ્યોની કસોટી કરતાં સ્પષ્ટ થાય છે કે સંયુક્ત તથા પૃથક જવાબદારી આકર્ષવા માટે જરૂરી મૂળભૂત તત્વો અહીં ગેરહાજર છે. વધુમાં, વાદી તથા સહ-પ્રતિવાદીઓના કેસ મુજબ

પણ વર્તમાન અપીલકર્તાની ભૂમિકા માત્ર પ્રતિનિધિની હતી. જાહેર કરાયેલા મુખ્ય પક્ષકારની તરફેણી માત્ર કાર્ય કરતો પ્રતિનિધિ, જ્યાં સુધી તેના ઉપર આવી જવાબદારી લાદતી સ્પષ્ટ કરારની શરત અથવા કાયદાકીય જોગવાઈ ન હોય, ત્યાં સુધી આવી જવાબદારી સ્વીકારતો નથી, અને વર્તમાન કેસમાં તેવી કોઈ જોગવાઈ અસ્તિત્વમાં નથી.

આથી, પ્રતિનિધિ દ્વારા માત્ર વ્યવહાર સુગમ બનાવવાનો અથવા મુખ્ય પક્ષકારની તરફેણી કાર્ય કરવાનો કૃત્ય માત્રથી જ તેને સંયુક્ત તથા પૃથક રીતે જવાબદાર ગણાવી શકાય નહીં."

**૨૫.** અદાલતે આ બાબત ધ્યાનમાં લીધી છે કે વાદી તરફથી હકારાત્મક પુરાવાના અભાવે, વાદી પ્રતિવાદી-અપીલકર્તા અથવા અન્ય કોઈ સહ-પ્રતિવાદીઓના લેખિત જવાબમાં કરવામાં આવેલા નિવેદનો અથવા તેમની નબળાઈના આધારે સફળ થઈ શકતો નથી. વર્તમાન અવલોકન ખાસ કરીને એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કરવામાં આવે છે કે પ્રતિવાદી નં.૧ એ પોતાના લેખિત જવાબમાં પ્રતિવાદી નં.૫ વાદી તથા પ્રતિવાદી નં.૧ વચ્ચે પ્રતિનિધિ તરીકે કાર્ય કરતો હતો તે અંગે નિવેદનો કર્યા હતા. અદાલતનો મત એવો છે કે પ્રતિવાદી નં.૧ દ્વારા પ્રતિનિધિત્વ સંબંધ અંગે લેવામાં આવેલા વલણથી સ્વતંત્ર રીતે, વાદી દ્વારા જે પ્રતિનિધિત્વ સંબંધનો દાવો કરવામાં આવ્યો છે તે સ્વતંત્ર પુરાવા દ્વારા સ્થાપિત કરવાનો ભાર વાદી ઉપર હતો. વાદી આ ભાર નિભાવવામાં નિષ્ફળ ગયો છે.

**૨૬.** ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં લેતાં, વર્તમાન અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે અને તે મુજબ મંજૂર કરવામાં આવે છે. પ્રતિવાદી નં.૫ વિરુદ્ધ ખાસ દીવાની દાવો નં. ૧૮૦ સન ૧૯૯૩ માં તા. ૩૦.૦૬.૨૦૦૬ ના રોજ આપવામાં આવેલ પડકારિત ચુકાદો અને હુકમ આથી રદ તથા બાજુ પર કરવામાં આવે છે.

**૨૭.** પુનરાવર્તનના ખર્ચે પણ સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે પ્રતિવાદી નં.૫ સંબંધિત વર્તમાન અપીલનો નિકાલ, આ અદાલત સમક્ષ લંબિત સહ-પ્રતિવાદીઓ દ્વારા દાખલ કરાયેલ

પ્રથમ અપીલ નં. ૧૮૮૩ સન ૨૦૦૭ તથા પ્રથમ અપીલ નં. ૪૦૭૫ સન ૨૦૦૬ ના ગુણદોષના આધારે નિર્ણય કરવામાં કોઈ અડચણરૂપ બનશે નહીં.

સહી/- (ન્યાયમૂર્તી શ્રી એ.વાય. કોગ્જે)

સહી/- (ન્યાયમૂર્તી શ્રી જે.એલ.ઓડેદરા )

*This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.*

=====

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.